

9e JAARGANG

NUMMER 4

APRIL 1973

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

E E N B O E K O V E R G O R T E R

Herman de Liagre Böhl, "Herman Gorter; zijn politieke activiteiten van 1909 tot 1920 in de opkomende kommunistische beweging in Nederland", SUN, Nijmegen, 1973, 317 p. Prijs f 12,50.

- o -

ER IS DEZER dagen een studie over Herman Gorter verschenen, die onze aandacht vraagt. We bedoelen het proefschrift, waarop de heer Herman de Liagre Böhl in februari j.l. aan de Leidse universiteit gepromoveerd is tot doctor in de geschiedwetenschap. Naar onze smaak is het het beste boek dat tot dusver over Gorter is verschenen. Het stelt de, geheel anders opgezette dissertatie van J.C. Brandt Corstius uit 1934 verre in de schaduw. Dat wil zeggen: het stelt dát deel van het werk van Brandt Corstius in de schaduw, dat met het nieuwe proefschrift vergelijkbaar is.

Toen Brandt Corstius zeven jaren na Gorters dood over hem schreef, waren de aan hem gewijde publikaties maar gering in aantal. Er waren de persoonlijke herinneringen van Henriëtte Roland Holst, er was de studie van dr. W. van Ravesteyn en er was tenslotte een kritisch essay, waarin de auteur van die studie de schrijfster van de herinneringen over de hekel haalde. De drie genoemde publikaties hadden dit met elkaar gemeen, dat zij stuk voor stuk als bijdrage tot de kennis omtrent Gorter volstrekt ontoereikend waren. Van de positie, die Gorter zowel in de Nederlandse-, als in de internationale arbeidersbeweging heeft ingenomen, gaven zowel mevrouw Roland Holst als de heer Van Ravesteyn een uiterst onscherp-, vaak genoeg vertekend beeld. De heer Brandt Corstius ondernam destijds een poging om dat beeld bij te werken. Voor de bedoeling kon men wellicht waardering hebben, het resultaat bleef ver beneden datgene wat men had mogen wensen, ook al onderscheidde de heer Brandt Corstius zich dan in één bepaald opzicht gunstig zowel van Henriëtte Roland Holst als van dr. Van Ravesteyn. Zij beiden hadden in de oude arbeidersbeweging totaal andere posities als Gorter ingenomen en hem, vanuit die andere positie fel bestreden. Hun kijk op Gorter, het kan nauwelijks als een verwijt gelden, was dientengevolge uiterst subjectief. Die subjectiviteit was de heer Brandt Corstius vreemd. Zodoende was hij in

staat hun schilderijen in niet geringe mate te corrigeren. Niettemin, wie zich voor Gorters optreden in de arbeidersbeweging interesseerde, kon zich ook door het boek van Brandt Corstius toch maar moeilijk bevredigd voelen; wie van dat optreden het een en ander wist, kon er niet anders dan teleurgesteld door zijn.

Waarin de heer De Liagre Böhl zich van Brandt Corstius onderscheidt is dit, dat zijn werk véél gedocumenteerder is, dat hij véél dieper in zijn onderwerp doordringt dan Brandt Corstius en dat zijn boek duidelijk het resultaat is van een véél uitgebreider onderzoek dan zijn voorganger verrichtte in 1934.

Het is niet onze bedoeling de beide proefschriften hier verder met elkaar te vergelijken, ook al zullen wij dan - op een enkel punt - nog wel terloops op enkele verschillen wijzen. Het is ons om het boek van De Liagre Böhl te doen, niet om dat andere, dat bijna veertig jaar geleden is verschenen en welks auteur bovendien een totaal andere bedoeling had dan De Liagre Böhl.

Over de bedoeling van deze auteur eerst een enkel woord. In "Vrij Nederland" van 10 maart j.l. heeft Igor Cornelissen het zojuist verschenen werk "een biografie" genoemd. Dat is het zéér bepaald niet en het is ook niet als zodanig door de auteur bedoeld. Wat hij wél beoogde wordt door de ondertitel zeer nauwkeurig aangegeven. Hij beperkte zich tot Gorters politieke activiteiten tussen 1909 en 1920 en hij heeft zich precies aan zijn onderwerp gehouden. Buiten dat raam begeeft hij zich slechts in zijn inleiding en in het zevende, tevens laatste hoofdstuk. Maar die inleiding dient alleen maar om de lezers te oriënteren; het laatste hoofdstuk - dat wellicht beter niet als hoofdstuk maar als "epiloog" had kunnen worden toegevoegd, omdat het daarmee even nadrukkelijk als de inleiding van het onderwerp gescheiden ware geweest - heeft de bedoeling de zaak af te ronden. Zowel die inleiding als dat laatste hoofdstuk echter dragen zichtbaar een ander karakter dan de rest.

De periode die Böhl behandelt begint met het beruchte Deventer congres van de S.D.A.P., waarop de linkervleugel der z.g. Tribunisten (zij die zich om het weekblad "De Tribune" hadden geschaard en daarin principiële kritiek op Troelstra en de partijleiding leverden) buiten de moederorganisatie kwamen te staan en een afzonderlijke partij stichtten: de S(ociaal) D(emocratische) P(artij), waartoe ook Gorter ging behoren. De gebeurtenissen die tot de scheuring van Deventer hebben geleid worden uitvoerig - zij het niet uitvoeriger dan elders is geschied - door Böhl beschreven. In het verloop van zijn verhaal volgt hij de ontwikkeling van de S.D.P. op de voet. Hij komt daarbij natuurlijk als vanzelf tot de diepe tegenstellingen, die na een aantal jaren, dat wil zeggen tijdens de eerste wereldoorlog, ook binnen die kleinere partij aan de dag treden. Naar de vorm verschijnen die tegenstellingen als een conflict tussen enerzijds Gorter, anderzijds de door het koppel Wijnkoop-Van Ravesteyn gevormde partijleiding.

Het boek van Böhl dankt niet in de laatste plaats hieraan zijn betekenis, dat de schrijver tot op de grond heeft uitgezocht in hoeverre de verwijten, die Gorter tot Wijnkoop en Van Ravesteyn richtte, zakelijk juist en gerechtvaardigd waren.

Vooral Van Ravesteyn heeft het destijds doen voorkomen, alsof de beschuldigingen van Gorter, namelijk, dat hijzelf en Wijnkoop gedurende de eerste wereldoorlog alléén maar het Duitse imperialisme bestreden, niet dat van de Entente, ja, dat zij zelfs duidelijk partij kozen vóór de Entente, vol-

komen uit de lucht gegrepen zouden zijn. Böhl toont onweerlegbaar aan, dat Gorter in dit opzicht gelijk had. Hij toont eveneens aan, dat de tegenbeschuldiging dat Gorter "deutschfreundlich" zou zijn geweest, onmogelijk kan worden staande gehouden.

Böhl doet meer. Hij gaat uitvoerig in op de over en weer - ook door de schildknappen van Wijnkoop en Van Ravesteyn - gevoerde polemieken en stelt vast, dat Gorter daarbij niet het volle pond heeft gekregen, ja - om geen andere kwalificatie te gebruiken - op uiterst bedenkelijke wijze is bejegend.

De desbetreffende onderzoeken, behoorlijk met bewijzen gestaafd, zijn voor Wijnkoop en Van Ravesteyn vernietigend, temeer, daar Böhl niet verzuimt er melding van te maken, dat hij (op 9 januari 1969) een gesprek met de toen nog in leven zijnde Van Ravesteyn heeft gehad, waarin die het door hem jegens Gorter begane onrecht moest erkennen.

Met zijn onderzoeken heeft Böhl een hardnekkige legende verstoord, die Van Ravesteyn kort na de tweede wereldoorlog, in 1948, nog weer eens heel zorgvuldig opgepoetst heeft in zijn boek over "De wording van het communisme in Nederland". Böhl wijst er heel voorzichtig en zijdelings op - en terecht menen wij - dat Van Ravesteyn in die publikatie, vergeleken bij vroegere uitspraken in zoverre een geringe verschuiving aanbrengt, dat hij zijn sympathieën voor Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten wat minder krampachtig probeert te versluieren, de tot Gorter gerichte beschuldiging van "deutschfreundlichkeit" - zij het niet ál te nadrukkelijk en derhalve zeer geraffineerd - herhaalt, wetend, dat hij daardoor - na wereldoorlog II - bij het grote publiek alleen maar óf sympathie kan oogsten, óf de indruk wekken, dat hij er een uitzonderlijk politiek doorzicht op nahield. Böhl zegt het niet nadrukkelijk, maar in feite heeft Van Ravesteyn - dertig jaar ná het bewuste conflict met Gorter - handig van bepaalde omstandigheden en heersende sentimenten geprofiteerd om Gorter nog eens een trap na te geven, die - Böhl bewijst het - volkomen onverdiend was.

Overigens is de bewijsvoering van Böhl strikt zakelijk en objectief. Dat hij - zoals Igor Cornelissen in "Vrij Nederland" beweerd heeft - van Wijnkoop en Van Ravesteyn "een wel erg onsmakelijk beeld van zich als kleine baasjes gedragende partijleiders" zou hebben geschilderd, is een bewering, die wij graag nadrukkelijk zouden willen tegenspreken. Insiders - dat wil zeggen personen, die het conflict van 1916-1920 van dichtbij hebben meegemaakt - hebben ons herhaaldelijk een beeld opgehangen, waarnaast het door Böhl geschetste bepaald nog gunstiger voor Van Ravesteyn en Wijnkoop uitvalt. Daar komt dan nog bij, dat Böhl aan Van Ravesteyn in zoverre een faire behandeling geeft, dat hij in een van de bijlagen bij het boek in extenso een brief van Van Ravesteyn aan Gorter heeft opgenomen, waarin de verwijten van Van Ravesteyn (en Wijnkoop) aan Gorters adres breedvoerig worden opgesomd. De lezer van Böhl's studie kan zich over de kwestie in alle opzichten een onafhankelijk oordeel vormen. Dat zulk een oordeel bij iemand die niet door de officiële legenden van de C.P.N. vergiftigd is vermoedelijk ongunstig voor Van Ravesteyn c.s. zal uitvallen, ligt niet aan Böhl, maar aan de feiten, die door hem na meer dan een halve eeuw onder het stof vandaan gehaald en keihard gemaakt zijn.

Alleen al om het bovenstaande houden wij het proefschrift van Herman de Liagre Böhl voor belangrijk. Maar er is meer. Minder uitvoerig, maar bepaald niet minder duidelijk komt Troelstra's bejegening van Gorters brochure "Klasse Moraal" aan de orde, een geschrift, dat de christelijk-historische fractieleider De Savornin Lohman in de Tweede Kamer in 1908 tijdens de

begrotingsdebatten becritiseerde en dat de parlementaire voorman van de S.D.A.P. vervolgens desavoueerde, niet slechts op een voor Gorter grievende wijze, maar bovendien met argumenten, die niet steekhoudend waren. Ook hier had Gorter, in de zaak waar het om ging - het feit namelijk dat Troelstra geheel en al in het burgerlijk kamp bleek te staan - het gelijk aan zijn zijde. De bewijzen daarvoor kwamen pas later aan het licht. Ze lagen echter op tafel toen Troelstra in het midden van de twintiger jaren zijn "Gedenkschriften" begon samen te stellen. In het derde deel daarvan ("Branding", blz. 101 t/m 106) wordt de hele affaire nog eens opgerakeld. Daarbij doet Troelstra dan, met een beroep op Kamiel Huysmans (blz. 103), nog altijd net alsof hij, Troelstra, het destijds bij het rechte eind had en hij rept niet van de latere bewijzen van zijn (en Huysmans) ongelijk. Het is Böhl allemaal niet ontgaan.

Om nog tal van andere redenen is Böhl's boek over Gorter interessant. Bijvoorbeeld om zijn, op documenten berustende vermelding van sommige, minder bekende, privé-meningen van Gorter over bepaalde politieke gebeurtenissen; om zijn vele citaten uit diverse in particuliere verzamelingen berustende brieven. In enkele daarvan laat Gorter zich o.a. uitermate kritisch uit over de opvattingen van Henriëtte Roland Holst, op een moment, dat zij nog algemeen voor een "marxistisch theoretica" wordt gehouden.

Hoewel, zoals we reeds nadrukkelijk vaststelden, het bewuste proefschrift een politieke studie is en in de verste verte geen biografie, bevat het niettemin - het spreekt welhaast vanzelf - ook tal van belangwekkende biografische gegevens. De schrijver kon daarvoor o.a. gebruik maken van het dagboek van Gorters latere levensgezellin, mej. Jenne Clinge Doo-renbos.

Böhl geeft ook uitgebreide literatuuropgaven en hij maakt melding van de geschriften en artikelen van Gorter zelf en van de geschriften en opstellen, die over hem zijn gepubliceerd. Daarnaast bevat zijn boek dan nog een lijst van de verder door Böhl geraadpleegde literatuur, betrekking hebbende op de politieke ontwikkeling, zowel in Nederland als elders, op de S.D.A.P. of op de S.D.P.

Ook de bijlagen bij Böhl's boek zijn belangrijk. Zij bestaan, behalve uit de reeds genoemde brief van Van Ravesteyn, uit twee artikelen, één van Gorter over "de marxistische revolutionaire arbeidersbeweging in Holland" en één van Pannekoek, geschreven na Gorters dood te zijner nagedachtenis. Het zijn géén artikelen die tot dusver onbekend waren, wel stukken, die niet zo gemakkelijk toegankelijk zijn. Beide verschenen in de jaren twintig in Duitsland. Zij zijn - jammer genoeg voor lezers, die géén Duits machtig zijn - onvertaald opgenomen, gelijk ook bepaalde Duitse brief- en brochure- of artikelfragmenten in Böhl's boek onvertaald bleven. Voor arbeiders schreef hij kennelijk niet!

Ziehier een bedenking. We hebben er, bij alle, vaak grote waardering voor Böhl's boek natuurlijk meer. De voornaamste daarvan is deze, dat de klassenstrijd van de arbeiders voor hem nauwelijks schijnt te bestaan, althans niet in die zin, dat hij enig verband legt tussen de ontwikkelingsgraad daarvan enerzijds, de politieke denkbeelden en organisatievormen anderzijds. Nergens in het proefschrift wordt de lezer er aan herinnerd, dat er ook nog zoiets bestaat als een voortdurend veranderende, in ontwikkeling verkerende maatschappelijke werkelijkheid, die de achtergrond dan wel de basis vormt van al die opvattingen en meningsverschillen op politiek- of puur theoretisch terrein, die Böhl op de voet volgt en analyseert.

We zeggen niet, dat Böhl er zich niet van bewust is, dat op de achtergrond van Gorters denken een maatschappelijke realiteit staat. Maar bij hem blijft ze op de achtergrond en hij onderneemt géén poging om haar voor het voetlicht te halen. Als gevolg daarvan blijven sommige van zijn stellingen volkomen in de lucht zweven; ze worden oncontroleerbaar. Hij betwijfelt, zegt hij, of Gorters politieke analyses "voldoende blijk gaven van een gezonde dosis werkelijkheidszin". Dat wil zeggen, dat hij daar niet zeker van is. Zekerheid daaromtrent echter had hij zich kunnen verschaffen, door Gorters analyses te toetsen aan eigen onderzoekingen. Hij zou dan een - juist of onjuist - oordeel hebben kunnen uitspreken, waarvoor hij in elk geval bepaalde argumenten zou hebben kunnen aanvoeren. Nu blijft een dergelijk oordeel in feite achterwege 1).

Naar de mening van Böhl "miste Gorter als denker twee belangrijke eigenschappen: het geduld om zijn betoog via documentatie te toetsen aan de realiteit en een aandachtig oog voor de nuance." Ter staving van die mening komt hij met één enkel voorbeeld aandragen en helaas is dat voorbeeld volkomen fout en levert Böhl daarmee slechts het bewijs, dat hij op dat punt Gorter volkomen heeft misverstaan.

"Gorter", schrijft Böhl, "heeft Lenin na het uitbreken van de Russische revolutie juist op die punten becritiseerd, waaraan de Russische leider bovenal zijn successen te danken had, n.l. het geven van land aan de boeren en het steunen van de nationalistische bewegingen binnen het Russische rijk. Met deze stellingname gaf Gorter duidelijk blijk van een gebrek aan inzicht in de algemene situatie waarin Rusland op dat moment verkeerde."

Böhl slaat hier volkomen de plank mis. Men behoeft er Gorters "Open brief aan Lenin" of een artikel van zijn hand als "De Internationale van Moskou" maar op na te lezen om dat in te zien. Zo Gorter van één ding overtuigd was, dan wel hiervan, dat Lenin niet anders kon handelen dan hij deed. Niet één keer, maar verscheidene keren herhaalt hij in zijn "Open Brief": "Voor Rusland was uw tactiek juist!" Dat de grootte van de Russische boerenmassa de bolsjewiki dwong tot uitgerekend die agrarische politiek, die ze altijd becritiseerd hadden, dat was voor Gorter een volstrekt logische zaak, waarvoor hij alle begrip had. Niet dat de bolsjewiki die politiek voerden, lokt Gorters kritiek uit, maar het feit, dat ze het deden voorkomen of de door die politiek op gang gebrachte ontwikkeling naar de proletarische revolutie en naar het socialisme zou leiden. Wat Gorter op Lenin tegen heeft, dat is niet zijn beleid, maar zijn streven een dergelijk beleid ook aan de arbeiders en kommunisten van West-Europa voor te schrijven. Van dat standpunt, dat wil zeggen van datgene wat de kern van Gorters positie uitmaakt, blijkt Böhl geen sikkepit te hebben begrepen.

Het volkomen wanbegrip van Böhl voor wat betreft de standpunten, die Gorter aan het einde van de eerste wereldoorlog heeft ingenomen, komt ook aan het daglicht op die plaats, waar hij met instemming de bolsjewistische historicus mr. A.S. de Leeuw citeert, die in zijn boek "Het socialisme en de natie" over Gorter schreef: "Hij had een abstracte bewondering voor de 'massa', die gepaard ging aan een innig wantrouwen tegen de organisaties,

1) Wij zijn van mening, dat Gorter zich meer dan eens grandioos vergiste. Of die mening berust op dezelfde overwegingen als de mening van Böhl valt niet na te gaan. Af en toe krijgen we de indruk van niet. Dan schijnt Böhl Gorter ongelijk te geven, daar waar hij ons inziens gelijk had en omgekeerd.

waarin hij het meest bewuste deel van die massa aantrof. Als politicus was hij een geboren en ongeneeslijke sectariër....." Böhl heeft er geen flauwe notie van, dat het eenvoudig in strijd met iedere objectiviteit is om juist deze karakteristiek van Gorter klakkeloos te onderschrijven. In strijd met iedere objectiviteit om deze reden, dat Gorter en de bewuste bolsjewistische auteur nu uitgerekend hemelsbreed van mening verschillen over de allesbeheersende vraag óf de massa's werkelijk worden aangetroffen in die organisaties die Gorter attaqueerde en die De Leeuw op het oog had. Het komt er op neer, als Böhl aan Johannes Calvijn verwijten zou, dat hij geen goed katholiek was. Calvijn zou hem, zo hij niet evenals Gorter niet meer tot de levenden behoorde, hebben kunnen antwoorden, dat hij daar ook geenszins naar had gestreefd.

Van dit soort wanbegrippen en misverstanden vloeit het laatste hoofdstuk van Böhl's boek over. De schrijver ervan verwacht bijvoorbeeld de vraag of Gorter in een "politiek isolement" verkeerde, met de vraag of hij binnen de arbeidersbeweging in een isolement verkeerde en hij beseft in het geheel niet, dat die twee dingen niet met elkaar verward mogen worden in een tijdsgewricht, waarin de strijd van de arbeidersklasse bezig is van karakter te veranderen en hoe langer hoe minder iets heeft uit te staan met politieke actie. Böhl beseft niet, dat wanneer men naar Gorter kijkt door de bril van de politicus, men inderdaad "een sectariër" ziet, maar dat men een totaal ánder beeld verkrijgt, indien men een ándere bril opzet. De vraag of het gerechtvaardigd is hem door een politieke bril te bezien, komt derhalve bij Böhl in het geheel niet op.

Böhls ongunstig oordeel over organisaties als de K.A.P.D. en de K.A.P.N. onderschrijven wij. Wij zijn daartoe echter - al houden wij de beschrijving van Böhl grotendeels voor juist - langs een andere weg gekomen en wij zijn van mening, dat Böhl zijn oordeel geeft, zonder de werkelijke oorzaken te kennen. Böhl heeft er geen flauwe notie van, dat K.A.P.D. en K.A.P.N. dáárom in een "modderpoel" veranderden, doordat zij - als partij-organisatie - eenvoudig de boot misten. Zij waren, op de drempel van een nieuwe historische periode waarin de massa's hoe langer hoe meer zelfstandig handelden en alleen maar zelfstandig handelen konden, een anachronisme, dat tot ondergang was gedoemd.

Waar Böhl een beschrijving geeft van hetgeen men "de ondergang van het linkse kommunisme in volslagen machteloosheid" zou kunnen noemen, heeft die beschrijving betrekking op de diverse organisaties. Böhl heeft geen enkel oog voor het verschil tussen deze organisaties en de zelfstandig optredende klasse. Hij ziet al evenmin, waarom zij tot machteloosheid gedoemd waren. Hij verklaart haar uit hun "sectarisme", wat geen verklaring is, maar slechts een ander woord voor hetzelfde verschijnsel. En als Böhl van de "machteloosheid en onbeduidendheid" van het links-kommunisme spreekt, dan doet hij dat zonder de volslagen machteloosheid van een grote organisatie als de K.P.D., die zich bij Hitlers machtsgreep in 1933 zo duidelijk openbaarde, ook maar te signaleren.

Wie zich van de complete machteloosheid van het officiële Leninisme - wat geheel iets anders is dan de macht van Rusland als grote mogendheid - ook maar even rekenschap geeft, die beseft hoe gebrekkig, ja volkomen ondeugdelijk de maatstaven zijn, die Böhl hanteert, die beseft, dat de schildering van Böhl in zijn laatste hoofdstuk van de laatste fase van Gorters leven historisch ver beneden de maat blijft. Brandt Corstius, die over het zogenaamde "isolement" van Gorter geheel anders oordeelde dan Böhl thans en

die tegen de legende van dat isolement protest aantekende, deed dat min of meer intuïtief. Van de historicus Böhl had men in dit opzicht een beter en bezonkener oordeel mogen verwachten. In werkelijkheid valt hij op dit punt nog beneden Brandt Corstius terug. Doordat hij bij zijn historische schilderingen geen rekening houdt met de klassenstrijd, houden deze geen verband meer met de maatschappelijke realiteit en missen zij daardoor iedere werkelijkheidszin.

Dat op Gorter, die op de grens van de twintiger jaren in een overgangsfase leefde en wiens opvattingen uit die periode daarvan in alle opzichten de sporen dragen, achteraf gemakkelijk kritiek kan worden geleverd, spreekt vanzelf. Böhl echter kritiseert - vooral bij zijn analyse van diens "Open brief aan Lenin" blijkt dat - Gorter op de verkeerde manier en hij is ons somtijds zelfs lang niet kritisch genoeg. Voor zover hij - niet zonder grond - bij Gorter tegenstrijdigheden waarneemt, mist hij er ieder begrip voor waar die tegenstrijdigheden vandaan komen. Hij blijft staan bij een zuiver formele constatering, zonder door te dringen tot achtergronden en oorzaken.

Wij kunnen echter onmogelijk vanwege de gebrekkigheden van het laatste hoofdstuk van zijn studie - dat hij zelf "slechts een blauwdruk voor verdere studie" noemt, het gehele boek van Böhl veroordelen. Hoezeer wij ook in de zes eerste hoofdstukken smartelijk het ontbreken van iedere verwijzing naar de klassestrijd voelen als een gemis, wat de auteur daar wél geleverd heeft blijft in onze ogen zeer lofwaardig en van die lof willen wij bepaald niets terugnemen.

=====

NET ALS HIER EN OVERAL

Kent Engeland zijn wet op de industriële verhoudingen en ligt er in Nederland een ontwerp-stakingswet gereed, ook in België is er op het ogenblik sprake van een soort van wettelijk optreden tegen strijdende arbeiders. In hoeverre daar in de toekomst sprake zal zijn van een soortgelijke wetgeving als Engeland al bezit en Nederland in voorbereiding heeft is nog niet duidelijk. Wél valt al te constateren, dat het vooral de "wilde" stakingen zijn, die net als bij ons en aan de andere kant van de Noordzee, de verschijnselen vormen, die men de kop wil indrukken. Ook in België wordt heel duidelijk een scherp onderscheid gemaakt tussen de "nette" vakbondsstakingen en de "onfatsoenlijke" van de arbeiders zelf.

Nog niet zo lang geleden werden te Klabeke in een bepaald bedrijf vertrouwenslieden van de vakbeweging ontslagen, die tijdens een actie niet de parolen van de organisatie hadden opgevolgd (die de wilde strijd afkeurde), maar zich solidair verklaarden met hun strijdende makers.

Het tribunaal voor de arbeid in Nijvel, waarbij de arbeiders hun affaire aanhangig maakte, stelde de ontslagenen in het gelijk. In hoger beroep echter heeft het Hof van Appèl in Brussel de uitspraak van de Nijvelse rechtbank vernietigd. Uit de overwegingen, waarop het vonnis van het Hof berust, komt duidelijk naar voren, dat de hoogste rechterlijke instantie acties van de arbeiders zélf, die niet officieel door de vakbeweging worden erkend, doodgewoon ontoelaatbaar acht.

B E D R I J F S B E Z E T T I N G , Z W A K T E
V A N D E A R B E I D E R S ?

Enige tijd geleden hebben wij in "Daad en Gedachte" beschouwingen opgenomen, die deel uitmaakten van een internationale discussie over de betekenis van bedrijfsbezetting. Die discussie, die men behalve in ons blad, tegelijkertijd kon aantreffen in het Franse blad "Information Correspondances Ouvrières" en in het Belgische blad "Liaisons", duurt nog altijd voort. Wij hebben niet alle bijdragen in "Daad en Gedachte" gepubliceerd, omdat sommige stukken erg aan de lange kant waren of wel omdat er dingen in werden gezegd, die hierin al verscheidene keren aan de orde waren geweest. Op een van de jongste bijdragen willen wij wél weer ingaan, omdat de opvattingen die daarin verkondigd worden lijnrecht tegenover de onze staan en een kritische beschouwing ervan ons de gelegenheid biedt de eigen zienswijze nog een keer te verduidelijken.

De Franse bijdrage, nog niet in het Belgische- of het Franse orgaan gepubliceerd, ligt in getypte vorm voor ons. We publiceren haar, vanwege de omvang ook ditmaal niet in haar geheel. We zullen ons ertoe beperken de voornaamste passages ervan weert te geven en wij knopen, terwille van de grotere overzichtelijkheid, daaraan dan tekens ons commentaar vast.

De titel, die boven deze beschouwing staat is min of meer de titel die de Franse schrijver aan zijn discussie-bijdrage heeft geleverd. Min of meer, omdat hij in die titel letterlijk beweert, dat "de bedrijfsbezetting een teken van de zwakte der proletarische beweging is. Wij hebben ons een kleine wijziging veroorloofd om twee redenen. De eerste reden is, dat het ons niet helemaal duidelijk is wát of de schrijver met "de proletarische beweging" bedoelt. Het is mogelijk, dat hij er de beweging van het proletariaat mee bedoelt, het is evenzeer mogelijk, dat hij er wat ánders mee bedoelt, namelijk de sinds jaar en dag bestaande, in partijen en groepen uiteenvallende voorhoede-beweging, die pretendeert in naam van het proletariaat op te treden of die, erger nog, zich met het proletariaat identificeert. Duidelijkheid op dit punt hebben wij niet. De lezer zal misschien willen opmerken, dat een dergelijke onduidelijkheid een goede grond zou hebben kunnen vormen om de titel, die de Franse kameraad zelf gekozen heeft, maar onveranderd te laten en de lezer zelf zijn conclusies te laten trekken. Dat is juist natuurlijk. Maar zoals gezegd, wij hadden voor onze wijziging van de titel nog een tweede, veel belangrijker reden. Toen wij eenmaal besloten hadden om alinea voor alinea onze mening tegenover die van de Franse discussiant te stellen en zodoende de inhoud van dit opstel ten dele ook van ons afkomstig zou zijn, gaven wij er de voorkeur aan in de titel ook iets van onze opvattingen te laten blijken. Vandaar de vrijheid die wij ons hebben veroorloofd en vandaar ook het vraagteken, dat men in de oorspronkelijke titel in het geheel niet aantreft. Wat wij er mee tot uitdrukking willen brengen is dat, dat wat ook de mening van de Franse kameraad precies moge zijn, wij in elk geval van oordeel zijn, dat bedrijfsbezettingen allerminst aan de zwakte van de arbeiders mogen worden toegeschreven. Naar verderop wel zal blijken, spruiten zij naar ons oordeel evenmin uit de kracht van de arbeidersklasse voort. Zij zijn heel simpel niet meer en niet minder dan het enig mogelijke antwoord, dat door strijdende arbeiders op bepaalde situaties gegeven wordt.

De Franse kameraad begint zijn bijdrage, héél karakteristiek, met een opmerking, waaruit zijn totaal andere gedachtengang overduidelijk blijkt. Hij schrijft:

"De eerste vraag, die men zich naar aanleiding van bedrijfsbezettingen moet stellen is deze: in welke mate stelt deze vorm van optreden ons in staat ons van de heerschappij van het kapitaal te bevrijden en het te vernietigen. Die vraag is fundamenteel, want alleen op basis van dat antwoord is een vruchtbare discussie over het vraagstuk mogelijk."

Uit wat de Franse kameraad op deze woorden laat volgen, blijkt, dat hij onderscheid maakt tussen wat hij noemt "reactionaire" en "niet-reactionaire" bedrijfsbezettingen. Tot de eerste, tot de reactionaire soort dus, rekent hij bijvoorbeeld de "work-in" bij de scheepswerven aan de Boven-Clyde in Schotland. Doet hij dat wellicht, zal de lezer vragen, omdat hij daarmee tot uitdrukking wil brengen, dat de actie bij de bewuste scheepswerven geen actie van de arbeiders zélf was, door shopstewards, die marionetten van de Britse C.P. waren, van boven af geleid werd, zonder enige inspraak of beslissingsmogelijkheden van de deelnemers zelf?

Nee, luidt het antwoord, dat is niet de reden. De bezetting van de Plessey-fabrieken in Alexandria, door de arbeiders zélf van onderop doorgevoerd en met volledige beslissingsbevoegdheid van elke werker, wordt door onze Franse discussiepartner eveneens tot de reactionaire soort van bedrijfsbezettingen gerekend. Dat nu werpt op zijn positie een duidelijk licht. In beide gevallen immers - en zo zegt hij het ook - ging het om een bedrijfsbezetting, waarmee beoogd werd de sluiting van een werf of een fabriek te verijdelen. Behoud van de werkgelegenheid was het doel. In de zienswijze van de bewuste kameraad, was het de arbeiders te doen, om de voortzetting van de kapitalistische uitbuiting en dát is het wat hij veroordeelt en reactionair acht. Arbeiders, aldus zijn redenering, hébben niet voor de handhaving van de kapitalistische uitbuiting te strijden, maar voor de opheffing daarvan!

Van een dergelijke zienswijze is de onze wel hemelsbreed verschillend. Naar onze overtuiging strijden de arbeiders niet voor de opheffing der kapitalistische uitbuiting, hebben zij daarvoor nog nooit gestreden en zullen zij daarvoor nimmer strijden. Waarvoor zij wel strijden, vaak met oneindig grote offers, dat is de verbetering van hun positie en hun lot.

De arbeiders strijden niet voor de opheffing van het kapitalisme, maar het kapitalisme zal verdwijnen als gevolg van de strijd van de arbeiders, of zij zich dat bewust zijn dan wel niet. Wie een stuk arbeidersstrijd slechts dan r e v o l u t i o n a i r zou willen noemen, wanneer de deelnemers aan die strijd zich de opheffing van het kapitalisme als doel voor ogen stellen, komt tot wel héél merkwaardige konsekwenties. Hij moet bijvoorbeeld de opstand van de matrozen op de pantserkruiser "Potemkin" in 1905 als een "reactionaire" strijd karakteriseren. Of onze kameraad die konsekwentie zou willen aanvaarden, weten wij natuurlijk niet. Wat wij wél weten, is, dat zijn zienswijze een i d e a l i s t i s c h e is. Als maatstaf hanteert hij datgene wat de arbeiders aan ideeën, aan opvattingen in hun hoofd hebben. Wij daarentegen zijn van mening, dat het revolutionaire karakter van de arbeidersstrijd niet in die ideeën is gelegen, doch voortvloeit uit de positie der arbeiders in het kapitalistisch productieproces. Die positie noodzaakt hen tot een optreden, dat een bedreiging voor de kapitalistische orde vormt, ook dán, wanneer zij er in het geheel niet op uit zijn de bestaan-

de orde te bedreigen.

Zou onze Franse kameraad het wagen te ontkennen, dat de opstand van de Duitse arbeiders in het Roergebied in maart 1920 een uiterst revolutionaire en voor het Duitse kapitalisme uiterst gevaarlijke gebeurtenis was? Wij veronderstellen van niet. Maar die Roerarbeiders kwamen in beweging, omdat zij de sociaaldemocratische regering van Ebert en Carl Severing in Berlijn - een uiterst bedenkelijk gezelschap van oer-konservatieve schurken - beschermen wilden tegen het van "rechts" dreigende gevaar dat door de gewapende Putsch van Kapp en Ehrhardt was ontstaan. De Roerarbeiders verzetten zich tegen Kapp, Ehrhardt en Lüttwitz. Zij verzetten zich bepaald niet tegen de kapitalistische uitbuiting.

Indien onze Franse kameraad zou vragen, waarin dan wel het revolutionaire van hun optreden was gelegen, dan is het antwoord simpel. Zo zij gevolg hadden kunnen geven aan hun voornemen om naar Berlijn te marcheren, zou de sociaaldemocratische rijksregering een regering bij de gratie van de arbeiders zijn geworden en daarmee haar eigenlijke functie van waakhond der kapitaalsbelangen hebben verloren. Dat zou een aantasting van de gegeven orde van zaken hebben betekend, zoals het óók reeds een aantasting der bestaande orde was, dat die Roerarbeiders van onder op en zélfstandig handelden. Want de kapitalistische orde en het zelfstandig handelen van arbeiders, die zélf hun beslissing nemen, sluiten elkander van nature uit. Om die reden is niet de vraag, wat of de arbeiders willen of in hun hoofd hebben van belang, maar de vraag wat of ze doen en hoe ze het doen: zelfstandig of niet zelfstandig. Maar een dergelijke onderscheiding wordt door onze Franse vriend nadrukkelijk afgewezen. Hij schrijft:

"Of dergelijke acties nu plaats hebben met steun van de vakbeweging, dan wel dwars tegen de vakbeweging of de zogenaamde arbeiderspartijen in, dat is voor de revolutionaire militant van geen enkele betekenis."

Voor de "revolutionaire militant" (wat men daar ook onder verstaan moet, het is vast en zeker iemand buiten de arbeidersklasse!) is het uitsluitend van betekenis of de acties al dan niet op de opheffing van het kapitalisme zijn gericht. Niet dat onze Franse vriend tegen het streven tot behoud van de werkgelegenheid gericht is, nee dat niet. Maar, zegt hij, men mag een dergelijke strijd niet revolutionair noemen. Er moet op de beperktheid van een dergelijke strijd worden gewezen; op zijn "armzaligheid".

De "zwakte", van de bedrijfsbezetting zit hem volgens de hier aan het woord zijnde kameraad hierin, dat de arbeiders zich op de basis van het bedrijf organiseren in zo'n geval. Hij noemt dat: organisatie op de basis van "het kapitaal", ook dan wanneer de arbeiders zich iets anders inbeelden. Onze vriend keert daarmee de werkelijkheid precies op z'n kop. De opvatting, dat er bij een bedrijfsbezetting iets ánders aan de hand is dan een actie op de bodem van de bestaande maatschappij, koesteren de arbeiders beslist niet. Iets dergelijks is hun juist volkomen vreemd. Het is niet zo, dat zij "iets revolutionairs" denken te doen, niettemin binnen het raam van de bestaande orde blijven, het is zó, dat zij denken, dat zij binnen de bestaande orde blijven maar desondanks iets "revolutionairs" doen. Alleen de revolutionaire militanten betwisten dat, aangezien zij de illusie hebben, dat de arbeiders alleen maar dán revolutionair optreden, wanneer zij ook revolutionair optreden willen. De kracht van de klasse zit hem volgens dergelijke lieden als onze Franse vriend in hun ideeën; naar onze mening zit de kracht van de arbeidersklasse in haar getalsterkte en in de praktijk, waartoe zij, haar idee-

En ten spijt, door de kapitalistische verhoudingen genoopt wordt. En niet zodra treden de arbeiders op, op de basis van het bedrijf, of zij brengen een eenheid (en daarmee dus een kracht) tot stand, die zij juist op basis van allerlei in feite genuanceerde opvattingen of ideeën nooit zouden kunnen bereiken.

Onze Franse kameraad gelooft het omgekeerde. Hij schrijft, dat de bedrijfsbezetting de arbeiders juist verdeelt. Iedere groep van arbeiders, zegt hij, sluit zich op in zijn eigen (!) bedrijf en heeft geen contact meer met de buitenwereld. Alsof de bedrijven geen telefoon hebben! Alsof de arbeiders van de vliegtuigfabriek Aviation-Sud in Nantes in mei 1968 niet in regelmatig contact met de radio stonden, enz. enz.

Iedere arbeider, die deelneemt aan een bedrijfsbezetting, zegt onze Franse kameraad, is verloren voor de agitatie. Gelukkig, zeggen wij! Dat de zwetsende militanten de bezette bedrijven niet binnen kunnen komen, kan alleen maar betekenen, dat zij met hun agitatie de eenheid der arbeiders niet in gevaar kunnen brengen en dat aan de andere kant de arbeiders genoodzaakt zijn nu eindelijk eens zélf te denken.

Bij een bedrijfsbezetting, zegt onze Franse vriend, trekken de arbeiders niet de straat op. Dientengevolge wordt de heersende orde niet bedreigd. Hij vergist zich. De slag tussen kapitaal en arbeid wordt niet op straat, maar in de bedrijven uitgevochten. De arbeiders kunnen op straat duizend keer overwinnen (bij wijze van spreken dan, want in werkelijkheid worden ze nergens zo gemakkelijk verslagen als juist dáár), die overwinningen betekenen nog geenszins, dat er in het kapitalistisch productieproces ook maar iets verandert. En daar gaat het om. Voor die veranderingen zijn de "revolutionaire ideeën" der militanten minder nodig dan zij zichzelf wel inbeelden.

=====

J O N G E C O C K E R I L L - A R B E I D E R S
T E L U I K I N " W I L D E " S T A K I N G

Bij Cockerill in Luik, het grootste metaalbedrijf van België, is op 12 maart j.l. een "wilde" staking uitgebroken onder de jeugdige arbeiders van de werktuig-afdeling. De jonge stakers behoorden allemaal tot de "leerlingen", die aanzienlijk minder verdienen dan het wettelijk gegarandeerde minimumloon van een geschoolde arbeider. Gewoonlijk doen de leerlingen bij Cockerill na het vervullen van hun militaire dienstplicht op ongeveer 20-jarige leeftijd hun intrede in het bedrijf. Het wettelijke minimum-loon krijgen zij pas wanneer ze vijfentwintig zijn geworden. Voor die tijd verschilt hun uurloon soms wel 46 Belgische franken (1 Belgische frank is ongeveer acht Nederlandse cent) met het uurloon van een geschoolde. Onder andere tegen die situatie was de strijd van de jongeren gericht.

De jeugdige stakers stelden twee eisen. Ze erkenden ten volle, dat zij op het moment dat ze in de fabriek kwamen werken niet hetzelfde presteerden als een geschoolde en derhalve niet op een gelijke beloning aanspraak konden maken. Maar, zo stelden zij, de verschillen tussen een leerling en

een geschoolde worden van jaar tot jaar geringer. Bovendien is het belachelijk om het beloningsverschil tot aan het 25e jaar te handhaven. Ze verlangden, dat die leeftijdsgrens van 25 jaar tot 23 jaar zou worden teruggebracht; zij wilden bovendien een jaarlijkse verhoging, in die zin, dat zij in drie trappen het minimum-loon zouden bereiken. Die verhogingen wilden zij bovendien losgekoppeld zien van het systeem van beoordeling door de afdelingschefs, opdat het niet meer voor zou komen, dat premies of loonsverhogingen het resultaat waren van een bepaalde "vriendsjespolitiek".

De staking die op 12 maart uitbrak kwam niet uit de lucht vallen. Er heerste al geruime tijd een zekere ontevredenheid bij Cockerill, die in januari tot uiting kwam in een reeks van korte stakingen in verschillende afdelingen van de fabriek. De arbeiders protesteerden ertegen, dat de middagpauze van een half uur tot 18 minuten was ingekort. Met die verkorting van de pauze hadden de vakbonden zich akkoord verklaard. Het was een concessie waartoe ze zich bereid toonden om bij het afsluiten van de nieuwe c.a.o. voor 1973 met een "groot succes" te kunnen pronken: de werkweek van 40 uur. Dat de verkorting van de pauze een werkgever als Cockerill per jaar een voordeel van in totaal 104.000 man-uren opleverde, was een "kleinigheid", die zij daarbij verzwegen. Toen in januari de kortere pauze op verzet stuitte, namen de bonden scherp stelling tegen de uitbrekende stakingen. Hun argument was daarbij, dat de arbeiders zélf met de nieuwe c.a.o. hadden ingestemd. Het was een argument, dat niet veel indruk maakte. De arbeiders wisten maar al te goed, dat ook ditmaal hun zogenaamde "instemming" met de c.a.o. niet al te letterlijk moest worden genomen. Instemming met een c.a.o. pleegt ook in België niet zonder vergadertrucjes te worden verkregen. In het onderhavige geval hadden het accent op de 40-utige werkweek laten vallen en over de secundaire arbeidsvoorwaarden niet gerept.

Precies eender als in januari vonden ook in maart de Cockerill-arbeiders de bonden tegenover zich. Toen de leerlingen van de werktuig-afdeling op maandag 12 maart door alle andere afdelingen van het bedrijf trokken en een - overigens niet geslaagde - poging ondernamen om alles "plat" te krijgen, namen de vertrouwensmannen van de vakbeweging terstond een vijandige houding aan. Ze verklaarden absoluut niets te kunnen doen. Want, zo zeiden ze, het was al moeilijk genoeg geweest om de nieuwe c.a.o. er door te krijgen!

De stakende leerlingen gaven het enig mogelijke antwoord: ze vormden uit hun midden een stakingscomité. Daarop begrepen de bonden, dat ze tegen deze strijdende arbeiders wat zwaarder geschut moesten laten aanrukken. Op woensdag 14 maart werd er in de werktuig-afdeling een zeer bewogen vergadering gehouden. In die vergadering verscheen een bezoldigd bestuurder van het Algemeen Belgisch Vakverbond, een zekere Jaques Degrève. Hij werd bij zijn komst in de Cockerill-fabriek al zeer onaangenaam getroffen door het feit, dat er in het bedrijf door de leerlingen vervaardigde stenciltjes werden rondgedeeld, waarin hij en de vertrouwensmannen van zijn bond betiteld werden als "aan het kapitaal verkochte individuen". Hij wilde, dat de vergadering zich daarover uitsprak en stelde een soort van motie voor, waarmee die kwalificatie werd afgekeurd. Maar toen die motie in stemming werd gebracht, bleken slechts enkele arbeiders daaraan hun steun te willen geven. De grote meerderheid wilde van een afkeuring der gebezigde bewoordingen in het geheel niet weten. Degrève leed een enorm prestigeverlies en ging als een gieter af. De sfeer was duidelijk geladen.

In die geladen sfeer kwam bestuurder Degrève met de oude en versleten

argumenten op de proppen: "een staking moest je niet zomaar beginnen, maar daar diende eerst beraad over te worden gevoerd", "je moest niet alleen van nemen, maar ook van geven weten", "je moest begrip hebben voor de positie van de patroon", etcetera, etcetera! Maar het kwam allemaal daarop neer, dat de bonden tegen de staking waren en haar ten sterkste ontraadden.

Toen het op stemming aankwam, verlangden de vertrouwenslieden van de vakbeweging, dat er een geheime stemming zou worden gehouden. Bovendien wilden zij, dat er pas dán zou worden gestaakt, indien een meerderheid van 65% zich daarvoor uitsprak. Daar gingen de arbeiders niet mee akkoord. Ze herinnerden zich maar al te goed, dat de bestuurders, wanneer het in hún kraam te pas kwam en zij daar voordeel van verwachtten, een uitspraak bij handopsteken hadden verlangd. En de arbeiders zetten ditmaal hun zin door. Bij handopsteken sprak zich 57% van de aanwezigen vóór staking uit. Tegen de staking was slechts 15%; 28% stemde blanco. De bestuurders weigerden niettemin pertinent de staking te erkennen. De 65% was niet bereikt, zeiden ze. Ze wekten daarmee de woede van de arbeiders op, die eisten, dat de vertrouwenslieden als zodanig zouden aftreden. Daarop verklaarden die vertrouwenslieden, dat zij er niet aan dáchten om af te treden, zelfs niet onder druk en vervolgens verlieten zij onder het gejoel van de arbeiders de bijeenkomst.

De stakers zetten de vergadering voort. Ze besloten stakingspiketten te vormen. Zo gebeurde het, dat er voor het eerst sedert jaren aan de poorten van de Cockerill-fabrieken weer werd gepost. Een ander besluit van de stakersvergadering was dit, dat uit haar midden een delegatie werd gezonden naar de in de Cockerill-fabrieken vrij hecht georganiseerde en vrij actieve groep van Mao-isten. Aan die groep werd de uitdrukkelijke wens overgebracht, dat zij zich van inmenging in het conflict onthielden. De stakers wilden pertinent niet, dat de Mao-isten stencils zouden verbreiden. Als er iets dergelijks gebeuren moest, aldus de stakers, dan zou hun stakingscomité daar zélf wel voor zorgen.

Vrijdag 16 maart, de vijfde dag van de staking, kwam de vakbeweging opnieuw in actie. Ze verklaarde opeens, dat ze nu bereid was om de stakers te gaan steunen. Wat die bereidheid inhield kwam binnen de kortste keren aan het licht. De bonden stuurden hun beste sprekers naar de Cockerill-fabrieken. Die verklaarden, met veel oratorisch vuurwerk, dat de stakers er op uitstekende wijze in geslaagd waren de directie onder druk te zetten, dat dientengevolge die directie zich bereid toonde te onderhandelen en dat in het belang van die onderhandelingen het werk voorlopig diende te worden hervat en de strijd derhalve moest worden opgeschort. Het lukte daarmee de bestuurders het stakingscomité en de strijdende leerlingen in de luren te leggen. Opnieuw hadden de bonden bewezen voor het kapitaal van nutte zjn. Voor Cockerill waren ze in dit geval zelfs van zээр groot nut. In dit bedrijf worden de vele, slecht betaalde leerlingen, sinds jaar en dag gebruikt als een middel om de oudere arbeiders onder druk te zetten. Er wordt bij Cockerill een personeelsbeleid gevoerd, dat er op neer komt, dat tegenover de oudere en geschoolde arbeiders een houding wordt aangenomen van: je koest houden of de laan uit, want er zijn leerlingen genoeg die je plaats kunnen innemen. Strijd van de leerlingen doorkruist een dergelijk beleid vanzelfsprekend in niet geringe mate. Die leerlingen weer in het gareel te brengen is derhalve voor het bedrijf een zeer urgente zaak. En als behoeder van de belangen van het kapitaal werkt de vakbeweging daaraan gaarne mee.

=====

E E N M E R K W A A R D I G D O C U M E N T

De Italiaanse groep "Arbeidersautonomie" ("Autonomia Operaia") in Milaan heeft in februari j.l. een merkwaardig, 12 pagina's tellend, document gepubliceerd. Het gaat om een nogal theoretische tekst, die betrekking heeft op Italiaanse toestanden, waarnaar echter niet voortdurend aan de hand van concrete voorbeelden wordt verwezen. Er is sprake van, wat we zouden willen noemen, "recepten" van "Autonomia Operaia", hier en daar afgewisseld met enkele analyses.

Waardoor men, op vrijwel iedere pagina, bovenal wordt getroffen, is, dat men er - geheel anders en geheel in strijd met hetgeen men, afgaande op de naam van deze groep verwachten zou - voortdurend leest, wat de arbeidersklasse moet doen, waaraan ze aandacht moet schenken, hoe ze zich niet gedragen moet, enz. enz.

Ofschooner (formeel) niet gepraat wordt over een revolutionaire organisatie, een partij of een voorhoede, noch over een theorie, die men de arbeiders zou moeten voorschotelen, stuit men niettemin onophoudelijk op uitdrukkingen als: "de strategie die de arbeidersklasse moet aanvaarden", "de taktiek die zij tegenover haar vijanden moet volgen" of "haar politiek program". Dat alles dan in het raam van een "zelfstandige strijd", liever gezegd: in het raam van een strijd, die de schrijvers van het document "zelfstandig" gelieven te noemen, maar met werkelijk zelfstandige arbeidersstrijd natuurlijk niets te maken heeft en die alleen maar bestaat in de fantasie.

Een enkel voorbeeld. Men leest er: "de juiste ontwikkeling in de richting van een zelfstandig optreden der arbeidersklasse, dient zich te voltrekken langs drie ontwikkelingslijnen.....", etc. Wie, is men geneigd te vragen, maakt uit wat een "juiste ontwikkeling" is? Is hier wellicht sprake van een tekst, die in strijd staande arbeiders hebben samengesteld, een document, waarin zij bepaalde ervaringen analyseren, een tekst, vervaardigd om aan hun klassegenoten bepaalde adviezen te geven? Nee, van iets dergelijks is volstrekt geen sprake. Nergens in Italië is een soort van klassegevechten aan de gang, waaruit de behoefte aan een dergelijk soort van adviezen voort zou spruiten. De stijl van het document, de taal die daarin wordt gebezigd, laat er geen twijfel over bestaan, dat het niet door arbeiders is samengesteld.

Waarmee men te doen heeft, dat zijn woorden, uitdrukkingen en zinswendingen, die karakteristiek zijn voor de "linkse" groepen en groepjes in Italië, zinswendingen, die voor een arbeider volstrekt onbegrijpelijk zijn vanwege de hoogdravendheid en die zelfs voor iedereen onbegrijpelijk zijn vanwege het gebrek aan logica of de volkomen duistere gedachtengang.

Laat ons met één enkel stijlvoorbeeld voor de dag komen: "De beweging, die zich niet voorstelt de discussie over de illegaliteit van de strijd in strategische zin te voeren inplaats van alleen maar in tactische zin, kan nimmer een revolutionaire taak vervullen." Zo echter de stijl hier ingewikkeld en moeilijk leesbaar mag zijn, één ding is toch wel héél duidelijk: er wordt gepraat over een "illegale strijd", die in ieder geval - omdat arbeiders nu eenmaal niet in het verborgene kunnen staken - geen arbeidersstrijd kan zijn en er wordt voorts gesproken over een "revolutionaire taak", die

dan blijkbaar toch van buitenaf aan de arbeiders moet worden gegeven. Overigens is het door ons gekozen voorbeeld nog een van de eenvoudigste en wel het minst duistere passage. Er zijn vele andere, die heel wat moeilijker te begrijpen zijn.

In één woord: de door "Autonomia Operaia" gepubliceerde tekst is samengesteld door de een of andere traditioneel-linkse intellectueel en hoewel de groep waartoe hij behoort de mond vol heeft over "de zelfstandigheid van de arbeidersklasse", zal er wel géén traditionele voorhoede-groep in West-Europa zijn, die op de inhoud of de stijl van deze kleine brochure principiële kritiek heeft.

Nu zou dat allemaal op zichzelf nog niet zo erg zijn, wanneer er maar niet de indruk werd gewekt (in de ondertitel) alsof de tekst gebaseerd was op werkelijk gevoerde discussies in "zelfstandige" arbeiderscomité's (of bijeenkomsten) in de bedrijven van Pirelli, Alfa Romeo en Siemens (Italiaanse vestiging). Er zijn twee mogelijkheden: of wel een dergelijke bewering is alleen maar zwendel, óf wel: die comité's bestaan uit niets anders dan idealistische studenten, die terwille van hun ideaal in de fabrieken zijn gegaan, op de manier bijvoorbeeld, waarop in Belgisch Limburg de studenten van "Arbeidersmacht" (!) de mijnen introkken. Noch in het ene, noch in het andere geval heeft dat allemaal ook maar een sikkepit met "zelfstandig arbeidersoptreden" uit te staan.

=====

DE A C T I E S V A N G R O E N E V E L T Z I J N B E Z I G O M
A L S E E N N A C H T K A A R S U I T T E G A A N

Op het moment dat wij deze regels schrijven is het bijna gebeurd. De berichten in de avondbladen van maandag 2 april laten er weinig twijfel over bestaan, dat het einde in zicht is van de acties in de metaal, die - daaromtrent kan nauwelijks verschil van mening heersen - een totaal ánder beeld te zien hebben gegeven dan de "wilde" staking van vorig jaar. In 1972 was het vonnis van de Amsterdamse rechtbankpresident mr. Stheeman het signaal voor een spontane strijd van onder op, waarin de arbeiders in minder dan geen tijd aan het langste eind trokken. Ditmaal hebben de bonden na de uitspraak in kort geding van de president van de Haarlemse rechtbank de touwtjes stevig in handen weten te houden. Het resultaat is geweest, dat álles wat ná die uitspraak is geschied, bepaald niet spectaculair kan worden genoemd. Er zijn wel voortdurend bedrijven als gevolg van korte "prikacties" plat gegaan, maar de ondernemers zijn er niet buitengewoon van onder de indruk geraakt en de arbeiders al evenmin.

Zo men die "prikacties" ergens mee kan vergelijken, dan op zijn hoogst met speldeprikken. Van een stoot waarmee het ondernemerdom op de knieën kon worden gedwongen is geen sprake geweest. Wél is een dodelijke stoot toegebracht aan de traditionele en hardnekkige legende, dat spontane acties nimmer voldoende kracht kunnen ontwikkelen "omdat er geen organisatie achter staat". Wat de machtigste organisaties in dit land de afgelopen weken heb-

ben laten zien is een treurig schouwspel, dat van de macht die de metaalarbeiders een goed jaar geleden demonstreerden nog minder dan een afschaduw-
ing vormt.

Even zag het er uit, dat het strijdbare personeel van de Hoogovens het heft in handen nemen zou. Toen Groenevelt verscheen in het Væesense bedrijf om de stakers duidelijk te maken, dat de Industriebond NVV ook na het Haarlemse vonnis niet anders kon doen dan het hoofd in de schoot leggen, kreeg hij van zijn eigen kaderleden woorden in het gezicht geslingerd, die er bepaald niet om logen. Zijn poging de haastige terugtocht van zijn organisatie als een soort van "succes" voor te stellen werd door de verbolgen stakers als "gelul" gekwalificeerd.

De situatie was echter dusdanig, dat een herhaling van de "wilde" actie van vorig jaar moeilijk kon worden verwacht. Toen retireerde de bond nog voor er een schot was gelost. Juist dát feit veroorzaakte een explosie. Thans had de bond er voor gezorgd, dat tevoren al de nodige stoom was afgeblazen. Dat - en de een jaar lang zorgvuldig opgepoetste schijn van een herleefd "radicalisme" - maakte een ontwikkeling mogelijk als die waarop de Industriebond van meet af aan gemikt had: géén actie van de arbeiders zelf.

Maar met het uitblijven van een dergelijke zelfstandige actie van de arbeiders was tegelijkertijd ook iedere dreiging aan de zaak ontnomen. Wat het vonnis van Stheeman het einde van een afwachtend begin, het vonnis te Haarlem was het begin van het afwachten van het einde. Dat moest onvermijdelijk een compromis wezen, dat wel ver verwijderd zou zijn van hetgeen de werkers in de Hoogovens zich voorstelden toen ze zich vrijwel als één man tot de strijd gordden.

De arbeiders konden, wat de bonden niet bleken te kunnen, schreven we vorig jaar. Nu is het omgekeerde bewijs geleverd. Zélf s met voor hun doen scherpe wapenen konden de bonden niet, wat destijds de arbeiders wél konden. In de hand van de bonden werden de scherpe wapens bot.

P.S.
In tegenstelling tot wat wij verwachtten, is het compromis nog niet geheel tot stand gekomen. Toch doet aan de juistheid van onze zienswijze niets af. Wij zijn er van overtuigd dat het compromis toch zal komen.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDAGEN

(Eerste kwartaal 1973)

H.A. te L. f 12,50; C.J.B. jr. te A. f 25.-; C.J.B. sr. te A. f 42.-; B.v.B. te M. f 10.-; N.N. te A. f 15.-; G.H. te Z. f 7,50; A.v.H. te O. f 15.-; T.d.J. te A. f 40.-; Th.K. te A. f 10.-; J.J.v.M. te H. f 12; R. v.d.M te B. f 20.-; J.H.M. te W. f 25.-; J.M. te A. f 20.-; K.N. te B. f 15.-; M.N. te 's-G. f 18.-; A.H.J.M.O. te W. f 10.-; G.A.d.P. te B. f 45.-; P.J.A.M.R. te R. f 15.-; E.J.I.S. te N. f 40.-; J.S. te N. f 25.-; M.A.V. te A. f. 40.-; B.G.J.W. te L. f 16,60; R.W. te A. f 25.-; J.P.P.M.v.d.Z. te O. f 25.-. Totaal f 528,60.

=====